

DEEL GILZE

GEMEENTE **Gilze en Rijen**

Uitgave februari 2012

Inhoudsopgave

Gilze

Alphensebaan 72

Bisschop de vetplein 4

Kerkstraat 103

Kerkstraat 105

Kerkstraat 116

Molenakkerweg 5 (Vlaamse schuur)

Nieuwstraat 13

Nieuwstraat 113

Oranjestraat 11

Raadhuisstraat 21

Raadhuisstraat 23

Steenfabriek 1-2-3-7

Valkenberg 6 (woning en schuur)

1. Inleiding Gilze

Voor U ligt de inventarisatie van de Cultuurhistorische belangrijke panden en objecten in Gilze binnen de bebouwde kom. Na de inventarisatie van de meest belangrijke panden uit de periode van 1850 – 1950 aangevuld met cultuurhistorische belangrijke panden uit de periode 1950 – 2000. Tevens zijn waarnodig beschrijvingen object inhoudelijk aangepast door wijzingen die in de praktijkplaats vonden. In enkele gevallen werd een object gesloopt of zodanig is aangetast waarvan notie wordt gemaakt.

In de inventarisatie zijn die panden opgenomen die op grond van hun kunsthistorische kwaliteiten (stijl, vormgeving, materiaalgebruik, detaillering), planologische ligging (beeldbepalend karakter) en herinneringswaarde in de meest brede zin van het woord, een grote bijdrage leveren aan de identiteit en het dorpskarakter van Gilze.

Het zal de lezer opvallen dat veelvuldig de namen voorkomen van architecten die regelmatig in Gilze hebben gewerkt en daardoor een constante bijdrage aan de architectuurgeschiedenis van het dorp hebben geleverd. Het verdient aanbeveling hun werk als een kostbaar bezit te koesteren. Zowel de burgerij, als het gemeentebestuur heeft in deze een grote verantwoordelijkheid. Zonder verleden is het heden inhoudsloos. Zonder dorps historie blijft de bevolking verstoken van een welzijnsaspect waarop het krachtens een historisch bewustzijn van een “eigen thuis en identiteit” recht heeft.

Het is in het belang van ieder lid van een dorpsgemeenschap afzonderlijk, maar vooral ook van haar bestuurders, met dit historisch bewustzijn zorgvuldig om te gaan. Ik hoop dat deze inventarisatie aan een en ander een bijdrage mag leveren.

HET SPECIFIEKE KARAKTER VAN DE DORPSKERN VAN GILZE

De dorpskern van Gilze kent een specifiek karakter dat haar doet afwijken van de doorsnede dorpskernen in Noord-Brabant. In de kern van Gilze hebben wij niet te maken met een ruime marktplaats waaraan kerk en stadhuis zijn gelegen.

Ter hoogte van het huidige Bisschop de Vetplein komen wegen uit vier windstreken tezamen. Vanuit het westen de Oranjestraat, vanuit het noorden de Nieuwstraat, vanuit het oosten de Raadhuisstraat en vanuit het zuiden de Kerkstraat. Bovendien kwam er voorheen ook nog de huidige Abdis van Thornstraat (voorheen Ridderstraat) vanuit het noord-westen op uit.

Aan deze straten waren in het verleden en zijn nog steeds in het heden de belangrijkste voorzieningen te vinden. Het Bisschop de Vetplein vervult sedert mensenheugenis (voorheen onder de noemer van diverse andere namen) een kernfunctie als centrum in het stedenbouwkundig weefsel van Gilze. Zo was hier voorheen de halteplaats van de post- annex reiskoets in de vorm van het huidige café “de Tip”. De kerk lag aan de Kerkstraat, het stadhuis aan de Nieuwstraat.

Het plein vormt een open plek in de bebouwing waar alle wegen samenkomen en waar heden de grootste verkeersafwikkeling binnen het dorp plaatsvindt. Wij hebben hier te maken met een situatie, die overeenkomt met die van de oude kern van het voormalige dorp Ginneken (heden stadswijk binnen Breda). Het dorp is ontstaan aan een samenkost van wegen. Die oude structuur is door de tijd heen, zoals nagenoeg overal wel het geval is, niet gewijzigd door de aanleg van een marktplaats. Een en ander is nog op heel bijzondere wijze aan het karakter van de dorpskern te zien, te weten aan de rooilijnen.

Wie door de Oranjestraat, Kerkstraat en Raadhuisstraat het Bisschop de Vetplein nadert ziet hoe deze straten naarmate men het plein nadert smaller worden. De huizen staan steeds dichter aan de rooilijnen en al is er al veel gewijzigd in dit opzicht de oude structuren zijn nog duidelijk herkenbaar.

In de Oranjestraat, Raadhuisstraat en Kerkstraat leidt dit tot een heel apart karakter van de straat. Kijkt men naar de dorpskern dan ziet men de huizen naar het einde van de straat toe steeds dichter bij elkaar komen, terwijl naar de andere zijde de blik steeds ruimer wordt en grotere voortuinen voorkomen. En zo ontstaat de situatie dat wanneer men het dorp Gilze op afstand ziet men de toren van de kerk als centrum van de kern ervaart, terwijl wanneer men het dorp binnenrijdt dit centrum wordt gevormd door het Bisschop de Vetplein. Voor Gilze is dit specifieke karakter van de dorpskern zeer de moeite waard om te beschermen.

ALPHENSEBAAN 72

Kadasternummer: Sectie K, nummer 3079, voorheen Sectie K, nummer 1864 en 1865, daarvoor Sectie K, nummer 1264

Typering: Langgevel boerderij met twee woongedeelte en stal

Bouwgeschiedenis: geen gegevens over bouw object aanwezig. Oorspronkelijk bouwdoosje verdwenen.

Bouw object: Eerste gedeelte, bestaande uit bescheiden klein woonhuis, oorspronkelijk 2^e helft 18^e eeuw, in 19^e eeuw aangepast. Dit gedeelte is uitgevoerd in gele IJsselsteentjes. Tweede gedeelte, bestaande uit voormalige stal tegen woongedeelte aan, uit ca. 1910. Dit gedeelte is uitgevoerd in rode baksteen. Derde gedeelte, bestaande uit varkenshokken gebouwd in machinale rode baksteen en dwars gebouwd op hoofdlichaam boerderij, ca.

1930. In opdracht van de heer A. van den Boogaart uit Gilze wordt het woonhuis aan de linker achterzijde vergroot. Tegen de al bestaande uitbouw wordt een kamer en slaapkamer over een bouwlaag gebouwd. Architect is G. P. van Beijsterveldt uit Gilze. (Dossier 1930-513, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1957. In opdracht van de heer A. van de Boogaart wordt het woonhuis opnieuw vergroot. Op de bestaande uitbouw aan de achterzijde van het object wordt een etage gebouwd afgedekt met een zadeldak. Architect is J.J. Keusters uit Gilze. Kosten F. 1.400,-. (Dossier 1957-1, Archief openbare Werken gemeente Gilze-Rijen).

1976. In opdracht van de heer J. van de Boogaart wordt de twee bestaande woningen Alphensebaan 72 en Alphensebaan 74 tot één woonhuis verbouwd. Architect is de Baarlese Bouw Onderneming uit Baarle-Nassau. Kosten F. 33.770,-. (Dossier 1976-13, Archief Openbare Werken gemeente (Gilze-Rijen)

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij met de langzijde langs de straat.

Het object, bestaande uit twee ongelijk tegen elkaar liggende delen, telt deels een deels twee bouwlagen afgedekt met een gecombineerd zadel/wolfdak belegd met riet en het later aangebouwde gedeelte met een zadeldak belegd met donkergrijze Mulden pannen. Oude aangebouwde stalvleugel stond haaks op boerderij en is in 2006 gesloopt.

Gevels: Opgetrokken van gele IJsselsteen en machinale rode baksteen.

Metselwerk: Kruisverband met gladde voeg.

Plattegrond: Plattegrond ingewikkeld door diverse bouwfases en wijzigingen. In algemeen:

Onregelmatige rechthoek.

Stijl: Eclectisch.

Beschrijving exterieur:

Frontgevel hoofdlichaam langgevel boerderij a-symmetrisch en opgetrokken uit twee kleuren baksteen. Links is de stal opgetrokken uit rode baksteen, rechts het woongedeelte opgetrokken van gele IJsselsteen.

Afwisselend, stalraam, geklampte houten deur, stalraam, geklampte houten deur, twee stalramen. Alle betonnen stalraam getoogd met zes panelenglas en een ventilatiesleuf.

Gevel woongedeelte met achtereenvolgens: hoog staand venster met bovenlicht, geklampte houten deur met bovenlicht twee en nog een hoog staand venster met bovenlicht. In bovenlicht deur levensboom. Vensters met onder zes en in bovenlicht twee panelen glas. Houten kozijnen en gestoken vensterbanken van rode baksteen. Deur- en vensterpoorten recht afgesloten direct onder rieten kap. Vensters voorzien van houten geklampte luiken. Op verdieping in stal gedeelte geklampt hooiluk aanwezig. Gevel staat op gecementeerde plint.

Kopse zijde woongedeelte. Links twee staande vensters (onder 3x3 en bovenlicht 2x3 panelen glas) Houten kozijnen recht afgesloten en vensterbank gemetseld in kops verband. Bovenlatei van rij gele IJsselsteen in strekverband. Vensters voorzien van houten geklampte luiken.

Rechts van deze twee vensters (voormalige) tweede voordeur.

Hardstenen dorpel. Houten geklampte deur en bovenlicht van 2x3 panelen glas) In topgevel liggend venster met tweedelig kozijn met openslaande ramen met ieder 4 panelen glas. Idem houten kozijn, vensterbank en latei als vensters begane grond.

Tegen hoek van deze gevel, direct rechts naast deurpartij, gevel uitbouw in rode baksteen. Hier in gevels venster- en deurpartijen idem aan beschreven kopse gevel.

Achtergevel hoofdlichaam: A-symmetrisch. Hier vele wijzigingen. Links deel in rode baksteen en hoofdgevel telt vier verschillende soorten baksteen. Van links naar rechts, twee kleine staande vensters met paneel glas, staand venster met zes panelen glas, groot liggend venster (keuken) met 2 x 4 en bovenlichten 2x2 panelen glas, een stalraam met 6 panelen glas, een getoogde houten deur en een grote getoogde poort met openslaande houten geklampte deuren. Alle kozijnen vernieuwd.

Op met riet belegde dak vorstpannen over gehele lengte object en boven woongedeelte twee hoog opgemetselde schoorstenen met rookhuizen.

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

A.1.a. Het object is een goed voorbeeld van een boerderij gebouwd in eclectische stijl die, na een lange ontwikkeling te hebben doorgemaakt, is verbouwd tot woonhuis.

A.1.b. Het object valt op door totale uitvoering in stijl.

A.2.a. Het object is gaaf qua stijl en detaillering in het exterieur.

A.6.b. Het object neemt een belangrijke plaats in binnen de architectuurgeschiedenis van Gilze en Rijen

A.4. Het object heeft esthetische waarde op grond van uitvoering en vormgeving.

B.2. Het object maakt onderdeel uit van de historische bebouwing van de Alphensebaan en vormt daarbinnen een geheel eigentijdse invulling.

B.3. Object van belang vanwege ligging. Object zeer beeldbepalend ter plaatse.

BISSCHOP DE VETPLEIN 4 (voorheen Pleinstraat 4 en Raadhuisstraat 35)
café "De Tip"

Kadasternummer: Sectie L 2054 (voorheen Sectie L 327-328 en Sectie K 1416)

Typering: Café met woonhuis (voorheen herberg met twee woonhuizen).

Bouwgeschiedenis:

Ca. 1600. De bouwlocatie is zeer oud. Op de locatie van het huidige pand stond een oude boerderij die dateerde van rond 1600. Delen van het muurwerk in de kelder wijzen op een ontstaansgeschiedenis in deze tijd. Van nevenbebouwing langs de huidige Raadhuisstraat is dan nog geen sprake.

Ca. 1800. In de Franse tijd (rond ca. 1800) moet de toenmalige boerderij aan de plein zijde zijn uitgebreid met een vensteras. De verspringing in de rooilijn ten opzichte van die van de Kerkstraat is daarvan een gevolg. Er ontstaat een soort uitspanning/wachtlokaal voor reizigers per koets en voor vrachtwagen drijvers (paard en wagen) die er iets kunnen eten en drinken. Bouwsporen onder het huis (frontzijde) zijn uitgevoerd in gele IJsselsteen en dateren van deze tijd.

1851/52. Doordat de dorpskern groeit, verliest de boerderij zijn functie en wordt een groter deel ervan ingericht als herberg. Aan de achterzijde moet dan al de stal verbouwd zijn tot woongedeelte, maar daarvan zijn geen documenten, noch bouwsporen te vinden.

1873. Het object wordt eigendom van schoenmaker J. van de Korput, die er een herberg houdt. (1)

1879/80. De oude bestaande pand wordt in opdracht van J. van de Korput verbouwd. Het wordt daartoe grotendeels afgebroken en krijgt nieuwe gevels en een nieuw dak. De frontgevel krijgt een ingezwenkte topgevel (in vorm parallel aan die van Versterstraat 11) en vensters met ronde hoeken. Langs de huidige Raadhuisstraat krijgt het pand segmentvormige deur- en vensterpoorten. De plannen worden uitgevoerd naar een ontwerp van de architect A.L. Botermans-van Gorp uit Gilze. Het pand wordt gebouwd als herberg met woongedeelte. De herberg krijgt een ingang aan het huidige Bisschop de Vetplein, de woning een ingang aan de huidige Raadhuisstraat.

Ca. 1900. Aan de huidige Raadhuisstraat worden achter de herberg de twee arbeidershuisjes gebouwd waarvan heden Raadhuisstraat 35 bij het object hoort.

1906/1908. Gedurende deze jaren krijgt het object een riolering, er worden nieuwe gasleidingen getrokken en het pand krijgt elektriciteit.

1912. De twee kleine woonhuisjes (Raadhuisstraat 33-35) krijgen een nieuwe keuken in de vorm van een aanbouw. Deze wordt uitgevoerd naar een ontwerp van de timmerman/aannemer A. Kerkhofs uit Breda.

Noten:

1. J. de Vet en J. Bruikman, Stap voor stap door Gilze, 1992.

Aantal bijgebouwen.: In latere tijd verdwijnt deze uitbouw weer, maar in het archief is niet te achterhalen wanneer de aanbouwen weer worden verwijderd.

1953. Het woonhuis Raadhuisstraat 35 en het café worden in opdracht van de heer C.J. Hamels

verbouwt, terwijl een woning, Raadhuisstraat 33, wordt gesloopt. Waar precies de verbouwing van het woongedeelte uit bestaat is niet bekend. De tekening dienaangaande ontbreekt in het gemeente archief.

In het café worden nieuwe toiletten aangelegd. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de aannemer Fa. A. Vermeulen & Zn. uit Gilze. (G.A. Gilze-Rijen, 1953-106)

1956. Het woonhuis en het café worden in opdracht van de heer C.J. Hamels verbouwt. Achter de caféruimte wordt een grote woonkamer met keuken ingericht. Aan de zuidzijde van het object wordt een deel aangebouwd dat dienst gaat doen als toiletruimte en een deel als berging. De werkzaamheden worden uitgevoerd naar een ontwerp van de architect J.J. Keusters uit Gilze. (G.A. Gilze-Rijen, 1956-63)

1984. De toestand van het café is zo slecht dat het nodig wordt geacht er een bouwkundig rapport over uit te brengen. Een en ander leidt ertoe dat het café bijna gesloopt wordt. Protesten vanuit de bevolking (met name de Heemkundekring) worden ter harte genomen door het gemeentebestuur. Een complete oriëntatie is het gevolg. Men heeft uiteindelijk oog voor de cultuurhistorische kwaliteit van het pand, met als gevolg dat de gemeente in de vorm van een subsidie hulp toezegt bij een "reddingsplan" voor het object.

1987. Het object wordt in opdracht van de heer A.P.J.M. van Enschot opnieuw verbouwd. De grote woon/achterkamer wordt bij het café getrokken en bestemd tot zaaltje. Aan de zuidzijde wordt in de uit/aanbouw een buffet ingericht. De toiletten van 1956 worden bij de buffetruimte getrokken, terwijl nieuwe toiletten ernaast in de voormalige berging worden aangelegd. De overgebleven ruimte van de berging wordt nu woonkamer met uitzicht op de Kerkstraat. De keuken naast het zaaltje achter in het café blijft bestaan, maar wordt wel gemoderniseerd. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de architect G.H.B. van de Grolsch Bierbrouwerij. (Archief O.W. Gilze-Rijen, 1987-92)

Karakterisering:

Vetplein-Raadhuisstraat-Kerkstraat.

Het café telt een bouwlaag met een zolderverdieping onder een zadeldak met gekniktdak aan de noordzijde belegd met donkergrijze pannen (voorheen donkergrijze kruispannen). Uitbouw aan zuidzijde over een bouwlaag met lessenaarsdak belegd met idem pannen. Het woonhuisje erachter telt eveneens een bouwlaag met een zolderverdieping onder een zadeldak belegd met rode pannen. Gevels: Opgetrokken van handvorm rode baksteen. Noord- en westzijde (frontgevel) pand geheel gepleisterd. Woonhuisje Raadhuisstraat 35 oorspronkelijk uitgevoerd in machinale rode baksteen met toepassing van stuc in speklagen en decoratie. Heden geveltje geheel witgesausd.

Metselwerk: Alle metselwerk is uitgevoerd in kruisverband.

Plattegrond: Zowel die van het café als die van het woonhuisje erachter rechthoekig.

Stijl: Eclectisch.

Beschrijving exterieur:

Frontgevel: A-symmetrisch over drie vensterassen. Ingangspartij tot café in derde vensteras (zuidzijde frontgevel). Deurpoort smaller dan vensterpoorten en voorzien van semi houten geklampte deur met bovenlicht met twee panelen glas. Hoge staande vensters met zes panelen glas, (voorheen schuiframen met bovenlichten T- type In topgevel twee kleiner idem uitgevoerde vensters. Houten kozijnen, natuurstenen vensterbanken. Deur-en vensterpoorten met ronde hoeken en omrand door brede geprofileerde lijsten van stuc.

Gevel geheel gepleisterd. Gevel staat op geschilderde plint. Op verdiepinghoogte natuurstenen waterlijst. Inzwenking topgevel afgedekt met natuursteen. Top van gevel gewijzigd, heden twee treden afgedekt met natuursteenplaat.

In terug liggende frondgevel aanbouw venster met negen panelenglas.

Noordelijke gevel langs Raadhuisstraat café A-symmetrisch over vier vensterassen en woongedelte over twee vensterassen.

Gevel geheel glad gepleisterd. In eerste, derde en vierde as hoge staande vensters met segmentsboog en zes panelen glas. Deurpoort afgesloten met een segmentboog. Semi houten geklampte deur met bovenlicht met twee panelen glas.

Deur-en vensterpoorten omrand door brede geprofileerde lijsten van stuc

Gevel staat op idem plint als frontgevel, gevel afgesloten door gladde fries van stuc aan de onderzijde afgezet met een geprofileerde lijst.

Geveltje woongedeelte (voorheen Raadhuisstraat 35):

Geveltje heden geheel witgesausd (oorspronkelijk rode baksteen en speklagen van stuc). Twee vensterassen. In linker vensteras ingangspartij tot woonhuisje. Originele houten paneeldeur met bovenlicht. Rechts: hoog staand venster met segmentsboog en schuifraam met bovenlicht Type T-venster. Houten kozijn, natuurstenen vensterbank, hoek en sluitstukken..

Geveltje op plint van stuc, geveltje afgesloten door gladde fries aan onderzijde afgezet met geprofileerde stuclijst.

Op dak hoog opgemetselde schoorsteen met uitgemetselde rookrand.

Zinken mastgoot café en zinken bakgoot woongedeelte

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

Het object is van grote betekenis voor Gilze(-Rijen) en uniek in zijn soort.

Het object is gelegen op een van de markantste plekken in het centrum van het dorp. Het object is zeer beeldbepalend.

Het object is gebouwd door de architect A.L. Botermans en heeft een zelfde ingezwenkte gevel gekregen als Versterstraat 11.

Aant.: De top van het huidige café is helaas gewijzigd en zou in de oude staat hersteld moeten worden. Het object is door zijn vormgeving van belang voor de architectuurgeschiedenis van Gilze(-Rijen) en voor het oeuvre van de architect, waarbinnen het een bijzondere plek inneemt.

Als voormalige herberg en café in deze tijd vertegenwoordigt het object een belangrijk aspect van het sociaaleconomische leven van Gilze(-Rijen).

Het object heeft herinneringswaarde in de meest brede zin van het woord. Het is daarom van grote culturele waarde voor Gilze(-Rijen).

KERKSTRAAT 103

Kadasternummer: Sectie L 2470 (voorheen Sectie K 1828)

Typering: Woonhuis.

Bouwgeschiedenis:

1932. Op de bouwlocatie stond oorspronkelijk nabij de straat een grote houten bouwloods/werkplaats met een wagenmakerij erachter. Deze wordt in juni 1932 in opdracht van de heer H. Donders verplaatst naar zijn huidige locatie achter het huidige pand. (G.A. Gilze-Rijen, 1932-668)

Aan de straatzijde wordt in opdracht van dezelfde heer H. Donders een woonhuis gebouwd naar het ontwerp van de architect A.J.C. Botermans uit Gilze. (G.A. Gilze-Rijen, 1932-675)

1939. In opdracht van de heer A.C. van de Reijt wordt naast de houten loods een tennisbaan aangelegd. De tennisbaan krijgt een zelfstandige exploitatie. (G.A. Gilze-Rijen, 1939-18)

1952. In opdracht van de heer H. Donders wordt een nieuwe bergplaats gebouwd. (G.A. Gilze-Rijen, 1952-91)
Door de tijd heen wordt de werkplaats diverse malen uitgebreid (G.A. Gilze-Rijen, 1952-91, 1968-191 en 1973-74). Aan het woonhuis veranderde door de tijd niets.

Karakterisering:

Het huis staat geheel vrij.

Het object telt twee bouwlagen met een zolderetage onder een zadeldak belegd met rode (verbeterde) Hollandse pannen.

Gevels: Opgetrokken van bruingele en in plint gele machinale baksteen. Toepassing machinale rode baksteen in rollagen.

Metselwerk: Kettingverband.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: Interbellumstijl.

Beschrijving exterieur:

Gevel a-symmetrisch.

Ingangspartij in voorgevel in ondiepe portiek. Paneeldeur met zijlichten en bovenlichten gevuld met glas-in-loodramen in Art-Décostijl. Portiek afgesloten met betonnen luifeltje ondersteund door pilaster aan beide zijde.

Aan noordzijde voorgevel op begane grond inpandig gelegen driezijdige erker met afgeschuinde zijden en bovenlichten gevuld met glas-in-lood in Art-Décostijl. Houten kozijnen, gemetselde vensterbanken in de vorm van rollagen. Erker afgedekt met betonnendakje.

Op eerste verdieping drie staande vensters met openslaande ramen gescheiden door anderhalfsteens muurdammen van gele baksteen. Kozijnen van deze vensters bevatten ladderramen.

Vensterpoorten afgesloten met doorlopend uitstekende betonlatei en vensterbanken van gestoken zwarte tegels

In topgevel twee staande strookvensters gescheiden door steens muurdam met uitgemetselde gele strek, idem met ladderramen. Houten kozijnen, gestoken vensterbanken van zwarte tegels en afgesloten met doorlopend uitstekende betonlatei .

De topgevel is langs de flanken versiert met siermetselwerk van rode baksteen, terwijl het topje van

de topgevel, waar de siermetseling langs de flanken bij elkaar komt, halfsteens is uitgemetseld met gele steen.

In terug liggende gevel over twee bouwlagen plat afgedekt zit een deur met bovenlicht met glas-in-lood waarboven openslaande ramen met laddervenster.

Rechtergevel en linkerzijde een driezijdige erker met staand vensters met bovenlichten met glas-in-lood, rest blind uitgevoerd.

Linker zijgevel op begane grond en verdieping klein staand venster openslaand ladderraam.

Gestoken vensterbanken van zwarte tegels en afgesloten met uitstekende betonlatei

Achtergevel soberder uitgevoerd dan frontgevel, maar wel idem behandeld. Houten kozijnen, gestoken vensterbanken van zwarte tegels en afgesloten met uitstekende betonlatei.

Rechterzijgevel rechts staand venster met bovenlicht met glas-in-lood. Houten kozijnen, gestoken vensterbanken van zwarte tegels en afgesloten met uitstekende betonlatei

Op dak aan noordzijde hoog opgemetselde schoorsteen.

Gehele gebouw staan op een gele bakstenen plint.

Overhangende lijstgoten.

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

Het object is een mooi voorbeeld van de Interbellumstijl in Gilze.

Met name twee architecten hebben deze stijl in Gilze gepresenteerd, te weten A. Aarts en A.J.C. Botermans. Kerkstraat 103 is van de architect A.J.C. Botermans, Kerkstraat 105, gelegen aan de andere zijde van de poort naar de boovloods/werkplaats is ontworpen door de architect A. Aarts.

Het object is door zijn stijlzuiverheid en gaafheid een belangrijk object binnen het oeuvre van de architect en de architectuurgeschiedenis van Gilze-Rijen.

Het object is tezamen met Kerkstraat 105 in hoge mate beeldbepalend voor het dorpsgezicht ter plaatse.

Toelichting op de architectuurstijlen van A.J.C. Botermans en A. Aarts.

A.J.C. Botermans en A. Aarts hebben t.a.v. de Interbellumstijl beiden een aparte vormtaal ontwikkeld. A.J.C. Botermans bleef doorgaans dicht bij de vormtaal van de Amsterdamse Schoolstijl dan A. Aarts. Een ander verschil tussen beiden is dat A.J.C. Botermans vaak lichtrode of (bruin-)gele baksteen gebruikt, terwijl A. Aarts meestal donkerrode baksteen toepast. Hierdoor is de uitstraling van hun architectuurobjecten totaal verschillend.

Een derde verschil tussen beiden betreft de uitvoering van het totaalontwerp. Waar Botermans een neiging vertoont naar symmetrische ontwerpen met een grote aandacht voor het detail (meestal siermetselwerk) heeft Aarts een voorkeur voor a-symmetrie en verrassende volumeopbouw, waardoor het totaal van het ontwerp op de voorgrond komt te staan.

KERKSTRAAT 105

Kadasternummer:

Sectie L 863 (voorheen Sectie K 1828)

Typering: Woonhuis.

Bouwgeschiedenis:

Op de locatie stond een 19e eeuws huis.

Tezamen met Kerkstraat 107 vormde het pand lange tijd een eenheid. Kerkstraat 107 was vanaf ca. 1865 een herberg, Kerkstraat 105 werd toen als woonhuis bij de herberg gebruikt. 1909. De herberg wordt verbouwd tot café, het woonhuis (no. 105) wordt verbouwd tot vergaderzaal bij het café. (G.A. Gilze-Rijen, 1909-12-66)

1936. De voormalige woning/vergaderzaal wordt nagenoeg geheel afgebroken en in opdracht van de heer H. Donders wordt een nieuw (het huidige) pand gebouwd. Ook dit pand krijgt op de begane grond een grote vergaderzaal, terwijl de verdieping gebruikt wordt als woonhuis. Het ontwerp voor het pand wordt gemaakt door de architect A. Aarts uit Rijen. Achter (G.A. Gilze-Rijen, 1936-28)

1939. Achter Kerkstraat 105-107 wordt in opdracht van de heer A.C. v.d. Reijt een tennisbaan aangelegd. (G.A. Gilze-Rijen, 1939-18)

1966. Het woonhuis en het café (Kerkstraat 107) worden gesplitst.

Kerkstraat 105 wordt een zelfstandig woonhuis. De grote vergaderzaal op de begane grond wordt verbouwd tot huiskamer, terwijl aan de achterzijde in het pand een keuken wordt aangelegd. In het exterieur verandert er weinig. Slechts aan de achterzijde wordt een nieuwe deurpartij gemaakt om de begane grond te kunnen betreden. De verbouwing vindt plaats naar het ontwerp van de architect J.J. Keusters uit Gilze. (G.A. Gilze-Rijen, 1966-4)

Karakterisering:

Het object staat op de noordzijde na vrij.

Het object telt twee bouwlagen met een zolderetage onder een zadeldak belegd met rode verbeterde Hollandse pannen.

Gevels: Opgetrokken van machinale bruin en-gele baksteen, toepassing machinale rode baksteen. in gevelplint voorgevel en geel in linkerzijgevel. Overige delen voorgevel geel en zijgevel rode baksteen

Metselwerk: Kettingverband met terug liggende voeg.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: Interbellum.

Beschrijving exterieur:

De gevels zijn strak en zonder ornamenten uitgevoerd.

Ingangspartij in linkergevel links met houten paneeldeur (zijde tuin in poort langs huis). De ingangspartij is in 1966 vernieuwd. Zijgevel a-symmetrisch. Klein rechthoekig venster. Aan rechts (nabij de straat) op begane grond een groot liggend tweedelig kozijn met uitstekende wisseldorpel en vier bovenlichten gevuld met blank glas-in-lood. Op verdieping ongeveer midden in tweedelig

liggend venster.

In frontgevel langs de Kerkstraat op de begane grond groot driedelig kozijn met uitstekende wisseldorpel en zes bovenlichten glas-in-lood. Op de eerste verdieping twee openslaande ramen met bovenlichten gevuld met glas-in-lood gevuld met blank glas gescheiden door een twee en halfsteens brede muurdam van rode baksteen. Boven vensters een betonnen uitstekende betonlatei en onder een bloembak opklossen In topgevel klein vierkant venstertje. Alle houten kozijnen met vensterbanken van zwarte geglaazuurde tegels. Flanken topgevel afgewerkt met streklaag en een terug liggende laag met muizentand. Aan noordzijde topgevel hoog opgemetselde schoorsteen met zes verdiepte gevelveldjes waarin blauwe tegeltjes als decoratie. Schoorsteen bekroond door rookkap van gegoten beton. Langs zuidgevel (boven poort) overhangende lijstgoot steunend op hoeken op uitgemetselde gootsteunen.

Motivering tot plaatsing:

Het object is een goed voorbeeld van de Interbellumstijl zoals deze door de architect A. Aarts in Gilze-Rijen is geïntroduceerd. De architectuur, gebouwd van donkerrode en bruingele baksteen, heeft een a-symmetrische karakter en is, hoe bescheiden ook van opzet en omvang, verrassend te noemen in zijn vormtaal (vensters, schoorsteenpartij).

Het object is gaaf bewaard gebleven en is van groot belang voor het oeuvre van de architect en voor de architectuurgeschiedenis van Gilze-Rijen.

Binnen het oeuvre van de architect vormt het pand een overgangsfase van de Amsterdamse Schoolstijl naar de strenge Interbellumstijl van de grote villa's.

Het object is tezamen met Kerkstraat 103 in hoge mate beeldbepalend voor het dorpsgezicht ter plaatse.

Zie tevens: Toelichting op de architectuurstijlen van A.J.C. Botermans en A. Aarts bij Kerkstraat 103.

KERKSTRAAT 116

R.K. St. Petrus Bandenkerk

Kadasternummer: Sectie L 2061 (voorheen Sectie L 1442, K 1424, K 1935 en L 314)

Typering: Kerkgebouw met toren en sacristie en kerkhof.

Bouwgeschiedenis:

De bouwlocatie is zeer oud. Waarschijnlijk kwam hier in de loop van de 11e eeuw een klein houten zaalkerkje.

In 1235 wordt de parochie van Gilze voor het eerst genoemd. Men mag aannemen dat er toen reeds een kerkgebouwtje stond, aangezien de kerk eerst een halkerk geweest zal zijn onder het bestuur en toezicht van Thorn.

Op 23 mei 1584 is de kerk, tengevolge van strijdhandelingen (Tachtigjarige Oorlog) afgebrand.

Pas in 1615-17 wordt een nieuwe kerk gebouwd. Van deze kerk is alleen de buitenmuur van het noordtransept origineel bewaard gebleven.

In 1880-82 wordt de kerk, naar een ontwerp van de architect J.J. van Langelaar uit Princenhage (heden Breda)

uitgebreid tot een neogotische hallenkerk. Het zuidtransept wordt verlengd, langs het middenschip worden zijbeuken aangelegd. Bovendien worden een

doopkapel, Mariakapel en sacristie gebouwd.

In 1931-1932 wordt de kerk opnieuw sterk uitgebreid. Naar het ontwerp van de architect Wolter te Riele uit Utrecht worden een tweede transept, een nieuw priesterkoor met zijkapellen en een nieuwe sacristie gebouwd.

1940-1944. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt de kerk ernstig beschadigd. Met name de toren moet het ontgelden. De terugtrekkende Duitsers blazen hem op 27 oktober 1944 op waardoor tevens grote schade aan het schip van de kerk ontstaat.

1950-1952. De kerk wordt vergroot en geheel gerestaureerd.

De werkzaamheden vinden plaats o.l.v. de Bredase architect W. Bunnik. Tijdens deze werkzaamheden wordt

voor de kerk een nieuwe toren gebouwd. 5 oktober 1952 wordt de kerk feestelijk in gebruik genomen.

In 1997 wordt een gedeelte van de sacristie verbouwd o.l.v. Adviesbureau De Rooij uit Oosterhout.

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij.

Neonhallenkerk met fronttoren en sacristie.

Zadeldaken, schilddaken en tentdaken belegd met blauwe leien in Maasdekking.

Gevens: Opgetrokken van handvorm en machinale rode baksteen.

Toepassing natuursteen in speklagen en decoratie.

Metselwerk: Kruisverband.

Verbouwde deel van 1950/1952 wildverband

Plattegrond: Kerk: drieschepig met absiden, toren: rechthoekig, Sacristie rechthoekig

Stijl: Gotisch (schepen) en Traditioneel Delftse Schoolstijl (toren).

Beschrijving exterieur:

Kerkgebouw voorzien van koor, middenschip met zijbeuken en front met toren.

Ingangspartij in diepe portiek met hardstenen trapje en vloer onder in toren. Portaalpoort in vorm gedrukte spitsboog gemetseld van baksteen rollaag afgewisseld met blokken natuursteen en afgezet met tandlijst van half uitgemetselde koppen. Dagzijde portaal verspringend en idem gemetseld van rode baksteen afgewisseld met natuurstenen blokken.

In portaal een getoogde dubbelen opgeklampte deur met aan iedere zijde een houten opgeklampte deur gekoppeld door een smalle schuine muurdam met natuursteenblokken ijzergehengen.

Schuine rollaag met eind en hoekblokken van natuursteen bovendeuren. Boven dubbele deur klein rond venster met glas-in-lood

In toren op hoogte zangtribune rond venster met roeden.

Langs rondvenster siermetselwerk van een rollaag en een uitstekende tandlijst waarlangs een strek. In siermetselwerk blokken natuursteen.

Drie kleine staande getoogde vensters in front toren boven rond venster.

Boven in toren aan front en oostzijde toren ieder drie, aan noord- en zuidzijde ieder twee spitsboogvormige galmgaten voorzien van natuurstenen blokken idem aan uitvoering portaalpoort.

Hoeken toren uitgevoerd als hoekpilasters met natuursteen speklagen. Ter hoogte galmgaten hoekpartijen opgemetseld als hoekpylonen voorzien van verdiepte gevelvelden en van een vlakke dekplaat van gegoten beton. Boven galmgaten gemetselde balustrade waarin in verdiepte veldjes met spitsboogjes gekoppeld door natuursteen blokken. Balustrade afgedekt met natuursteenplaat.

Toren voorzien van terug liggend hoog schildvormig dak belegd met leien waarop aan iedere zijde een uurwerk.

Op schilddak kruis en haan van siersmeedwerk.

In noordgevel toren portaalpoort met opgeklampte dubbele deuren siermetselwerk en speklagen. Ter hoogte van koor twee hoge gekoppelde gedrukte spitsboogvensters met traveeën. Natuursteen vensterbanken en hoekblokken. Zuidgevel toren portaalpoort idem aan noordgevel Op hoogte koor een spitsboogvenster idem aan noordgevel, diverse smalle staande vensters t.b.v. torentrap.

Naast toren aan beide zijde portaal aan gebouwd onder lessenaarsdak

In gevel spitsbogen in verdiepte gevelvelden met gekoppelde spitsboogvenstertjes met natuursteen vensterbank. De spitsbogen zijn afgedekt met rollagen.

In verdiepte gevelvelden diverse soorten siermetselwerk aan onderzijde afgesloten met natuursteen vensterbank doorlopend over gevels.

Overige delen kerk uitgevoerd in traditionele traveeën met muurdammen en een spitsboogvenster per travee voorzien van traceerwerk van natuursteen of beton. Rond vensterpoorten metselwerk van rode baksteen afgewisseld met natuurstenen blokken als decoratie of doorlopende natuursteen decoratie.

Traveeën gescheiden door steunberen, ter hoogte van gootpartijen en vensterbanken afgeschuind met natuursteenblokken. Steunberen gemetseld of gemetseld met verdiepte gevelvelden met natuursteenblokken en speklagen. Alle vensters voorzien van glas-in-loodramen.

Gevels staan op hoge plint van schoonmetselwerk afgedekt met een hellende gladde natuurstenen lijst. Lijst loopt rondom gehele kerkgebouw.

Onder vensterpartijen geprofileerde lijst van natuursteen waarin opgenomen de vensterbanken van de spitsboogvensters en doorlopend over de steunberen als basis voor de verjonging daarvan.

Aan noord- en zuidzijde traveeën voor een deel voorzien van topgevels. Flanken topgevels afgedekt met natuursteenplaten en pinakel.

Tegen meest oostelijke travee zowel aan noord- als aan zuidzijde achthoekige traptoren voorzien van diverse smalle staande vensters en van een achthoekige spits belegd met leien. Voor ingang traptoren verdiept spitsboog portiek met getoogde opgeklampte deur. Portiek gedekt met gemetseld schilddakje.

Alle schilddaken en torendaken beëindigen met een loden piron of siersmeedijzer.

Onder gootpartijen gladde lijst van halfsteens getanden uitgemetselde baksteen sierlijst.

Lijstgoten.

Aanbouw kerk:

Sacristie gekoppeld aan kerk met lage platte aanbouw van anderhalve laag.

In aanbouw zuidzijde acht staande vensters met glas-in-lood gekoppeld met muurdam. Onder vensters schuingestoken rollaag van platte stenen gekoppeld met een schuine natuurstenen vensterbank ter plaatsen van muurdam doorlopend. Voor vensters smeedijzeren hekken. Dakrand siermetselwerk met houten boeiboord.

Hoofdbouw sacristie twee en halve bouwlaag onder hoog schilddak gedekt met natuursteenlei in maasdekking. Gebouw staat op donker plint metselwerk.

Zuid zijde voor gebouw een gemetselde mindervalide hellingbaan.

Begane grond ingangspartij bereikbaar met trap van vijf treden of hellingbaan. Getoogde ingangspoort gevat tussen twee gekoppelde staande vensters links en rechts en boven. Een opgeklampte deur en vensters glas-in-lood met smeedijzeren hek. Schuine natuursteen vensters

doorlopen over muurdam overgaande in uitstekende strekkenlaag van baksteen over gehele gevel. Doorlopende strekkenlaag ook aan bovenzijde vensters. In schilddak dakkapel met zadeldak. Oostzijde drie liggende vensters van souterrain. Daarboven zeven getoogde staande vensters glas-inlood met smetijzer hek. De vensters zijn twee aan twee gekoppeld en gescheiden door een smalle muurdam. Schuine vensterbanken van natuursteen doorlopen in een uitgemetselde strekkenlaag over gehele gevel. Dakkapel door goot getrokken afgedekt met lessenaarsdak. Hierin opgeklampte deur met aan iedere zijde een staand venster met roeden verdeling. Overstekende goot op klossen en uitgemetselde rand siermetselwerk

Interieur:

Hallenkerk.

De kerkruimte maakt door zijn brede middenschip, brede zijschepen en grote boogstellingen (zowel in schip als scheibogen) een wijzse indruk. De wijzse indruk komt mede tot stand door de vele vensterpartijen die rondom de kerkruimte in de buitenmuren zijn aangebracht.

Muren van schoonmetselwerk voorzien van natuurstenen speklagen. Pilaren, scheiden traversbogen idem opgemetseld.

Interieur voorzien van houten tongewelven met delen gescheiden door houten gordelbogen.

Ribben tongewelven van goudverf voorzien.

Algemeen: De architectuur van het interieur is zeer verzorgd en rijk gedetailleerd.

Omgeving kerk:

Ten zuidoosten van de kerk vijf kastanjes rechts en ten noordoosten ca. 10. Ten zuidoosten van de kerk staat de nieuwe St. Petrusboom (geplant door de Heemkundekring Gilze in 1994).

Het kerkhof:

In boognis in noordelijke gevel kerkgebouw bevindt zich een ingemetselde natuurstenen grafzerk met afbeelding van doodskoppen en kelk.

Ze vermeld: Petrus van Dijk, sedert 1814 pastoor bij Gilze ca. 1844, 75 jaar oud.

Kerkhof met hoge coniferen, beuken, haag, treurwilgen, berken.

Op het kerkhof: o.m. een hardstenen boomstamkruis uit 1911 voor Joanna Smolders. Diverse zerken met verbronsde reliëfs gesigneerd door S. Norga, uit 1945-1949. Verder: veel medaillonportretten.

Ijzeren sierhek met kruis bij entree. Kerhof vanwege silhouetwaarde, cultuurhistorisch en sociaal-historisch belang.

Motivering tot plaatsing:

Het object is om vele redenen van groot belang voor Gilze (-Rijen).

De kerk herbergt een lange bouwgeschiedenis en kent een lange religieuze traditie. Architectuur en interieurstukken zijn vanwege grote architectonische waarde en kunsthistorische

kwaliteiten (gotiek, neogotiek, traditionele bouwstijl) van groot belang voor Gilze (-Rijen). De kerk is eveneens van belang vanwege stedenbouwkundig belang. Ze vormt door haar hoogte, volume en ligging het centrum van het dorp Gilze en is zichtbaar vanuit alle windstreken. De kerk is daardoor ook zeer beeldbepalend voor het dorp Gilze.

Gebouw en interieur vormen samen een belangrijk aspect van de sociale en religieuze geschiedenis van het dorp Gilze.

De kerk heeft een grote herinneringswaarde voor de bewoners van Gilze (-Rijen). Verreweg de meest bewoners van Gilze werden in de kerk gedoopt, ze trouwden er en velen van hen werden vanuit deze kerk begraven.

MOLENAKKERWEG 5 Alleen schuur.

Kadasternummer: Sectie G, nummer 66

ypering: Vlaamse schuur.

Bouwgeschiedenis:

Ca. 1910. De Vlaamse Schuur werd gebouwd in ca. 1910 wellicht tezamen met de boerderij.

1953. Het object wordt gebouwd in opdracht van de heer J.A. Brouwer uit Gilze naar een ontwerp van de architect J.A. Waskowsky uit Breda. Van de oude boerderij wordt alleen het woongedeelte afgebroken. Het nieuwe woongedeelte wordt tegen het oude stalgedeelte aangebouwd. (1953-56, Archief openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1997. Achter het object komt in opdracht van de familie J. Beenakker een "douche- en slaap-unit". Verder wordt de woning aangepast.

(Dossier 1997-61, Archief openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

Karakterisering:

Alleen Vlaamse Schuur.

Het object staat geheel vrij. Het object telt een bouwlaag met een schilddak belegd met riet.

Gevels: Opgetrokken van machinale rode baksteen.

Metselwerk; Kruisverband met ondiepe voeg.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: --

Beschrijving exterieur:

Vlaamse schuur met grote houten geklampte openslaande deuren in linkerzijgevel. Rechts van houten deuren klein staand venster met houten kozijn. Rechterzijgevel grote houten geklampte openslaande deuren.

Voor en achter gevels blind uitgevoerd met baksteen. Dak afgedekt met riet.

Beschrijving interieur:

Houten gebint gaaf bewaard.

Motivering tot plaatsing:

A.1.a. Het object is een goed voorbeeld

van een Vlaamse Schuur uit het eerste kwart van de 19^e eeuw.

A.1.b. Het object valt op door totale uitvoering in stijl.

A.2.a. Het object is gaaf qua stijl en detaillering in het exterieur.

A.2.b. Het object is gaaf qua stijl en detaillering in het interieur.

A.4. Het object heeft esthetische waarde op grond van vormgeving en uitvoering.

B.2. Het object maakt onderdeel uit van de historische bebouwing aan de Molenakkerweg en vormt daarbinnen een geheel eigentijdse invulling.

B.3. Het object is ter plaatse beeldbepalend.

NIEUWSTRAAT 13 (Voormalige ambtswoning van de burgemeester)

Kadasternummer: Sectie L 1857 (voorheen Sectie L 514)

Typering: Villa

Bouwgeschiedenis:

Het object werd gebouwd in 1934 in opdracht van de Gemeente Gilze-Rijen als burgemeesterswoning naar het ontwerp van de architect A. Aarts uit Rijen.

(Originele tekening van het pand ontbreekt in G.A.Gilze-Rijen) 1944-1946. Toen het oude raadhuis eind 1944 door de Duitse bezetter werd opgeblazen en niet meer kon functioneren werd het pand Nieuwstraat 13, tot het gereedkomen van het nieuwe raadhuis, ingebruik genomen als tijdelijk vervangend raadhuis.

1950/1952. Het object krijgt nieuw sanitair en een nieuwe keukeninrichting. (1)

1973. In opdracht van de gemeente Gilze-Rijen wordt het huis gemoderniseerd en uitgebreid. De oude binnenplaats tussen serre en garage wordt opgevuld met een nieuwe keuken en berging. Op de verdieping komt boven deze nieuwbouw een nieuwe slaapkamer, terwijl de oude badkamer wordt weggebroken en de verkregen ruimte bij de bestaande slaapkamer wordt getrokken. De achterpui wordt verder gewijzigd door een nieuwe tuindeur te maken in de keuken i.p.v. het driedelig venster dat aan het binnenplaatsje was gesitueerd. (G.A. Gilze Rijen, 1973-280)

1991. In opdracht van de heer J.C.M. Wouters krijgt het pand ter rechterzijde een grote carport. (Archief O.W. gemeente Gilze-Rijen, 1991/42)

Noten:

1. J.H. van Mosselveld (archivaris), De zeven raadhuisen van Gilze-Rijen. Publicatie t.g.v. de opening van het nieuwe raadhuis in Rijen, 29 april 1961. pp.19-35.

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij en is

gelegen in een parkachtige tuin.

Het object telt twee bouwlagen met

een zolderverdieping onder een

onregelmatig (samengesteld) schild-

dak belegd met roodbruine

Romaanse pannen.

Gevels: Opgetrokken van machinale

rode baksteen, toepassing van

donkerrode baksteen in gevelplint.

Metselwerk: Kettingverband.

Plattegrond: Onregelmatige

rechthoek.

Stijl: Interbellumstijl.

Beschrijving exterieur:

Frontgevel: a-symmetrisch.

Midden in gevel in strekverband gemetselde rondboogpoort portiek ingangspartij. Ingangspartij met houten rondboog paneeldeur waarboven een smeedijzeren buitenlantaarn. Vloer portiek belegd met tegeltjes in kleuren gemeente Gilze-Rijen (blauw/geel).

Boven ingangspartij staand tweedelig strookvenster voor verlichting hal en trappenhuis met roede.

Deze zestien panelen per deel zijn gevuld met glas-in-lood in Art-Décostijl. Strookvenster door dakgoot getrokken als soort dakkapel met schildvormig steekdakje aangesloten op grote dakkap.

Links in gevel (zuidzijde) op begane grond driezijdige erker met afgeschuinde hoeken. Op verdieping balkonpartij met gesloten bakstenen balustrade met vlechtwerk op de hoeken. Op balustrade balkon donkergrijze haakpannen. Openslaande balkondeuren met ieder tien staande panelen glas.

Tegen balkonbalustrade vlaggenmasthouder met vlaggenmast.

Rechter deel frontgevel vooruitgeschoven met schuine zijde en afgedekt met een lagere dakkap dan het hoofd volume van het object. In gevel op begane grond groot vierdelig venster (vernieuwd, oorspronkelijk 6-ruits) dat één paneel is doorgetrokken om beide de hoeken. Op de verdieping vierdelig venster met vierdelig venster met zes

panelen glas per raam

Houten kozijnen. Deur en vensterpoorten afgesloten met halfsteens strek en donkergrijze gestoken vensterbanktegels.

Zuidelijke gevel hoofdbouw rechts vijfdelige erker plat afgedekt met staande vensters en links een tweedelig venster. Op verdieping twee tweedelige vensters met per raam zes panelen glas.

Op verdieping noordelijke gevel hoofdgebouw in uitgebouwd deel staand tweedelig strookvenster met tien panelen per deel deze zijn gevuld met glasnost in Art-Décostijl. Links hiervan deur met 12 panelen glas.

Dak twee dakkapellen met overstekend platte dak en tweedelig kozijn met vier panelen glas per raam.

Gevel staat op plint van donkerrode baksteen, een fries als gevelbeëindiging ontbreekt. Dak hoofdbouw afgesloten met schoorsteen.

Ver overhangende lijstgoot doorgetrokken rondom gehele huis.

Aan straatzijde tuinmuurtje van baksteen met uitgemetselde tussenmuren en voorzien van ijzeren hekwerken met meandermotief.

Naast ingangspartij een gevelsteen waarop: H. Petrus met sleutel en de datum 4 april 1934, de opleverdatum van het pand.

Stoepje met krakelingtegels, oorspronkelijk eveneens in de kleuren van Gilze-Rijen.

Aanbouw achtergevel en carport niet van toepassing

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

Het object is een fraai voorbeeld van een rijke villa (oorspronkelijk burgemeesterswoning) van een notabel van Gilze(-Rijen) uitgevoerd in Interbellumstijl. Het object is daarmee echt een product van zijn tijd dat bewust in deze, toen zeer moderne bouwtrant, werd gebouwd. Het object bevat alle kenmerken van de Interbellumstijl (vensters, portiek vorm en deurpartij, erker en strookvenster hal/trappenhuis).

Vanwege zijn gaafheid, de architect A.Aarts en hoge architectuurkwaliteit is het object van groot belang voor de architectuurgeschiedenis van Gilze(-Rijen).

Het object wordt omgeven door een parkachtige tuin en is van belang vanwege zijn ligging midden in het dorp. Het object is beeld- en sfeerbepalend voor de Nieuwstraat en draagt in hoge mate bij aan de tegenstelling van de eenvoudige en rijke woningen in de kern van Gilze die zo karakteristiek is voor het dorp.

Aan het object zijn herinneringswaarden in de meest brede zin verbonden. Als voormalige burgemeesterswoning vertegenwoordigt het object een aspect van de sociale geschiedenis van Gilze(-Rijen) en is daarom van cultuurhistorisch belang.

NIEUWSTRAAT 113 (voorheen Grindweg)

Kadasternummer: Sectie L 1248 en L 2512 en 2511 (voorheen Sectie K 1061)

Typering: Woonhuis (nr.113) met voormalige maalterij nr. 113a).

Bouwgeschiedenis:

Woonhuis:

1907. Het object wordt gebouwd in opdracht van de weduwe J. Theewes naar een ontwerpplan van de architect P. Aarts uit Rijen. De eerste steen werd, getuige een gevelsteen in de frontgevel, door L. Theeuwes 13-6-1907.

Toelichting:

In navolging van enkele leden van de familie Botermans ging Piet Aarts leren bij de architect J. M. Marijnen in Breda. Aan de vormtaal van de gevel is dan ook duidelijk diens invloed

te zien. Ook hier echter is het Mansardedak weer typisch lokaal gebonden.

Opvallend is dat op de originele bouwtekening geen topgevel boven de middelste vensteras staat aangegeven. Deze is wel gebouwd, wanneer is onbekend. In latere tijd bleef de gevel ongewijzigd.

Karakterisering:

Woonhuis:

Het object staat geheel vrij.

Het object telt een bouwlaag met een zolderverdieping onder een Mansardedak belegd met donkergrijze pannen (voorheen kruispannen en leien in Rens of Schubbedekking).

Gevel: Opgetrokken van rode machinale baksteen, toepassing stuc in decoratie in voorgevel.

Zij- en achtergevel rood/ bruin baksteen van minder kwaliteit

Metselwerk: Kruisverband.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: Eclectisch.

Beschrijving exterieur:

Woonhuis:

Gevel symmetrisch over vijf vensterassen. Ingangspartij in middelste vensteras. Middelste vensteras opgevat als risaliet. Ingangspartij in ondiepe portiek met eenmaal verspringende dagzijde. Houten paneeldeur met bovenlicht met geel gefigureerd glas.

Portieppoort aan dagzijde voorzien van decoratieve consoleachtige hoekblokken. Strek portieppoort voorzien van hoekblokken en een sluitsteenmotief van stuc. Natuurstenen aantrede.

Middenrisaliet bekroond met topgevel. In topgevel staat venster, T-type met openslaande ramen en bovenlicht met geel gefigureerd glas. Basis topgevel uitgevoerd in stuc en voorzien van decoratieve inspringende voluten van gegoten beton. daarboven gladde flanken topgevel afgedekt met gegoten betonplaat. Top van topgevel afgeplat met erop een obeliskachtige decoratie. Topgevel verbonden met steekkap van zink aan dakschild.

Begane twee hoge staande vensters, T-type schuiframen met bovenlichten met geel gefigureerd glas en houten rolluiken aan beide zijde van de ingangspartij. Vensterpoorten segmentvormig afgesloten met gemetselde strek voorzien van hoekblokken en sluitsteenmotieven. Houten kozijnen, natuurstenen vensterbanken opgenomen in plint over de gehele breedte van de gevel. In kleine

boogvelden houtsnijwerk.

Gevel staat op plint van stuc. Over gehele breedte gevel speklagen van stuc ter hoogte onder- en bovendorpel en van de vensters en halfweg van de vensterpartijen. Gevel afgesloten met een fries van schoonmetselwerk aan de onderzijde afgezet met een geprofileerde plint van stuc.

Lijstgoot.

Op hoeken dak hoog opgemetselde schoorstenen met rookranden.

In linkerzijgevel terracotta Mariategel rechts. Op begane grond staat venster met vierpanelen glas.

Midden in topgevel op verdieping staat getoogd venster T-type een bovenlicht met tweepanelen glas en openslaande ramen. Aan beide zijde smal staande getoogd venster met drie panelen glas.

Zijgevel rechts op begane grond links smal staand venster met bovenlicht met geel gefigureerd glas. Aan rechterzijde hoog staand venster met bovenlicht. In bovenlicht twee panelen glas en onderlicht vier panelen glas.

Beide segmentvormig afgesloten met gemetselde strek voorzien sluitsteenmotief.

Midden in topgevel op verdieping staat venster T-type een bovenlicht met tweepanelen glas en openslaande ramen

Houten kozijnen, natuurstenen vensterbanken

Motivering tot plaatsing:

Het object is een goed voorbeeld van een ensemble van directeurswoning en bedrijf uit het begin van de eeuw. De woning is gebouwd als een gegoede middenstandswoning in eclectische stijl en bevat alle stijlkenmerken van deze bouwtrant (deur/vensterpartijen, stucversiering).

De maalderij is gebouwd geheel in de stijl en overeenkomstig de bouwtrant van leerlooierijen in het gebied.

Het object is vanwege zijn architectuurkwaliteit van groot belang voor de architectuurgeschiedenis van Gilze (-Rijen).

Het object is van belang voor het oeuvre van de architect Piet Aarts. In Gilze is het woonhuis het mooiste dat hij ontwierp.

ORANJESTRAAT 11 (voorheen A 412, A 334, A 391 en A 186)

Kadasternummer: Sectie L 37 (voorheen Sectie K 2040 en Sectie K 1004)

Typering: Woonhuis (voorheen winkel/woonhuis met bakkerij)

Bouwgeschiedenis:

De locatie kent een lange bouwgeschiedenis.

In 1832, bij de aanvang van het registreren van kadastrale gegevens, stond hier het huis van de smid Hermanus van de Sanden.

1904. In dit jaar vindt de oprichting plaats van de Broodbakkerij de Haas. Op 20 juli 1904 wordt ze van gemeentewege officieel toegestaan op de locatie Oranjestraat 11.

1909. Het object wordt als winkel/woonhuis met bakkerij ontworpen in opdracht van de heer J. de Haas naar een ontwerp van A.L.

Botermans uit Gilze. (G.A. Gilze-Rijen, 1909/12-73)

1910. Het complex is gereed en wordt in gebruik genomen onder de naam: Broodbakkerij J. de Haas en Co. (Met dank aan J. de Vet, Gilze)

1917. De oude bakkerij wordt opdracht van de heer J. de Haas gesloten en vervangen door een machinale bakkerij. In praktijk betekent het dat alle delen die voor een ambachtelijke verwerking van het brood zorgden worden verwijderd om plaats te maken voor brood ovens en andere machines. (G.A. Gilze-Rijen, 1917-19)

1961. Bij het object wordt in opdracht van de heer A. de Haas een vrijstaande garage gebouwd. (G.A. Gilze-Rijen, 1961-17)

Vanaf 1961 is er aan het object niets meer gewijzigd.

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij.

Het object telt een bouwlaag met een zolderverdieping onder een Mansardedak belegd met donkergrijze kruispannen en het schild met leien in Rens- of Schubbedak. Achteraanbouw over een bouwlaag afgedekt met zadeldakje belegd met donkergrijze Hollandse pannen.

Gevels: Opgetrokken van machinale rode baksteen. Toepassing gele, bruine en groene baksteen in decoratie en van pleisterwerk in gevelplint.

Metselwerk: Kruisverband met geknipt voegwerk.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: Eclectisch.

Beschrijving exterieur:

Gevel a-symmetrisch over vier vensterassen.

In linker geveldeel twee hoge staande getoogde vensters, schuiframen met bovenlichten.

Houten kozijnen, natuurstenen vensterbanken.

In derde vensteras ingangspartij tot object.

Originele houten paneeldeur met smalle spion afgedekt met smeedijzerhekje en bovenlicht.

Hardstenen dorpel.

Laatste vensters in beslag genomen door groot tweedelig venster (winkelraam) met bovenlichten. Houten kozijn en natuurstenen vensterbank.

Alle bovenlichten begane grond hebben een roede indeling gekregen ontleend aan de Art-Nouveau en alle vensterpoorten zijn segment-vormig afgesloten met strekken bestaande uit siermetselwerk van rode en gele baksteen en hoekblokken en sluitsteen.

Op muurdammen ter hoogte van strekken siermetselwerk van gele baksteen in de vorm van kruisjes Midden kruisjes groen of witte baksteen.

Gevel op plint van stuc. Ter hoogte van onderdorpels en wisseldorpels vensters speklagen van grijzen beton.

Gevel afgesloten door fries van siermetselwerk. Aan boven en onderzijde bruin geglaazuurde profielstenen. Binnenvelden voorzien van eenlaags stroken van gele, bruinen en midden in een laag groene geglaazuurde baksteen.

Lijstgoot met neuslijst.

Boven ingangspartij, centraal op dak monumentale dakkapel met stenen front en topgevel gevat tussen natuurstenen voluten en bekroond door een topgeveltje met natuurstenen obelisk. Flanken van dakkapel afgedekt met natuursteen en vensterpoort van vensterpartij in dakkapel (openslaande ramen met bovenlicht) segmentvormig afgesloten en voorzien van natuurstenen hoekblokken. In gevel dakkapel jaartal bouwdatum object: 1910 Dakkapel afgekt met rechte steekkap van zink.

Op het dak hoog opgemetselde schoorstenen met speklaag van gele baksteen en halfsteen uitgemetselde rookrand. Overige gevels veel eenvoudiger behandelt. Hier geen siermetselwerk.

In de linkerzijgevel op verdieping twee staande segment-vormig afgesloten vensters met boven licht. Onderlichten voorzien van vier panelen glas.

Noordelijkgevel hoofdgebouw op begane grond rechts staand segment-vormig afgesloten vensters met boven licht met roede indeling. Op verdieping segment-vormig afgesloten deurpoort. Deze is ingevuld kozijn met borstwering, onderlicht en bovenlicht. Onderlicht met vier panelen glas. Alle venster afgesloten met strek en vensterbanken van natuursteen.

Op verdiepinghoogte en langs dakrand rechte muurankers zijgevel.

Doorgetrokken zijgevels afgedekt met betonnen afdekplaten

In aanbouw vijf vensterassen. Links eerste as staand venster met bovenlicht. Tweede as deurpoort met deur met zes panelen glas. Waar boven dakkapel door goot getrokken met steekkap (zadeldak). Steekkap afgedekt met pannen en.

Staand venster met zes panelen glas.

(vernieuwd was geklampte planken deur) tot de meelzolder van de bakkerij. As drie tot en met vijf getoogd liggende venster met smal bovenlicht. Afgesloten met strek en onder raamdorpel halfsteens rollaag.

Zijgevels op plint van stuc.

In zijgevels zijn alle kozijnen vernieuwd.

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

Het object is een mooi voorbeeld van een hovenierswoning geheel uitgevoerd in eclectische stijl vorm gegeven in baksteen.

Toelichting: De architect A.L. Botermans voerde in Gilze een aantal hoveniers en woonhuizen in eclectische stijl. Vanaf ca. 1890 wordt het materiaal baksteen zeer populair in de woningbouw.

Vanzelfsprekend hebben de architecten

P.J.H. Cuypers en H.P. Berlage en de Art-Nouveau op deze ontwikkeling grote invloed gehad. Eclectische vormen worden opeens in plaats van in stuc uitgevoerd in diverse kleuren baksteen. A.L. Botermans van Gorp toont hier als architect zijn veelzijdigheid door ook dit soort baksteen architectuur in Gilze te introduceren. Het object is daarom ook van groot belang voor de architectuurgeschiedenis van Gilze-Rijen en voor het oeuvre van de architect waarin het object tot een van de mooiste in zijn soort gerekend moet worden. Het object is zeer beeldbepalend. Gelegen op de hoek van de Oranjestraat met de Versterstraat aan een pleinachtige structuur is het object vanuit drie richtingen goed zichtbaar.

RAADHUISSTRAAT 21

Kadasternummer: Sectie L 322 (voorheen Sectie K 1936)

Typering: Woonhuis.

Bouwgeschiedenis:

1886. Het object wordt gebouwd in opdracht van de gemeentesecretaris van Gilze, B. van de Kieboom (1886-1919), naar een ontwerp van de architect A.L. Botermans uit Gilze. (Dossier ontbreekt in Gemeente Archief).

1906/07. Het object krijgt een riolering. Tegelijkertijd met de aanleg hiervan wordt het huis aan de achterzijde uitgebreid met een kleine aanbouw. In deze aanbouw wordt een toilet met berging aangelegd. Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om de keuken te moderniseren. Het houten toilet op de achterplaats wordt afgebroken.

1919. Na het vertrek van Van de Kieboom bleef het object de woning van de nieuwe gemeentesecretaris van Gils en opvolgers.

Tot 1970 verandert er niets aan het object. Inpandig krijgt het object wel nog elektriciteit, maar wanneer deze wordt aangelegd is onbekend.

1970. In opdracht van de heer C.J. van Dongen wordt de woning verbouwd. Aan de achterzijde van het object wordt in de berging een (nieuwe) WC en badkamer ingericht. Het huis wordt opgeknapt. Ook de voordeur wordt vernieuwd. De werkzaamheden worden uitgevoerd naar het ontwerpplan van de architect J.J. Keusters uit Gilze. (G.A. Gilze-Rijen, 1970-223)

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij. Het object telt een bouwlaag met een zolderverdieping onder een zadeldak belegd met donkergrijze oud-Hollandse pannen.

Gevels: Opgetrokken van handvorm rode baksteen toepassing van stuc in decoratie.

Metselwerk: Staand verband voorgevel en zij- en achtergevel kruisverband.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: Eclectisch.

Beschrijving exterieur:

Gevel symmetrisch over vijfvensterassen.

Ingangspartij tot pand in middelste vensteras. Houten paneeldeur met een paneel glas afgedekt en smeedijzeren hekwerk. (voorheen paneeldeur met drie panelen glas 1970) Hardstenen aantrede.

Hoge staande vensters met afgeronde hoeken twee aan iedere zijde van ingangspartij. Schuifraam met vier panelen glas en bovenlicht en groot paneel glas, (tot 1970 gevuld met glas-in-lood). Houten kozijnen, natuurstenen vensterbanken opgenomen in plint over de gehele breedte van de gevel. Deur- en vensterpoorten voorzien van ronde hoeken, omrand met geprofileerde stuclijsten en voorzien van kuif van stuc.

Gevel staat op plint van stuc. Gevel beëindigd met gladde fries van stuc aan onderzijde afgezet met geprofileerde stuclijst.

Lijstgoot.

Op einden zadeldak hoog opgemetselde schoorstenen voorzien van halfsteens uitgemetselde rookranden.

Achter- en zijgevels uitgevoerd in mindere soort baksteen.

Zijgevel rechts begane grond rechts staand venster en midden in topgevel staand venster met bovenlicht. In linkerzijgevel in topgevel staan venster met bovenlicht, verder blind uitgevoerd.

Rechte steekankers in zijgevels.

Dakrand Mansardekap afgewerkt met kantplank afgedekt met zinkenkap.

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

Het object is een goed voorbeeld van een gegoede middenstands/rentenierswoning in het dorp Gilze van ca. 1900.

Toelichting: Raadhuisstraat 21 hoort met zijn afgeronde hoeken van deur- en vensterpoorten tot de eerste generatie van panden over een bouwlaag met een symmetrische gevel over vijf vensterassen. In steden als Breda, Bergen op Zoom en 's Hertogenbosch komen deze panden voor vanaf ca. 1860. Ze zijn ontstaan uit de grote herenhuizen met twee bouwlagen en vijf vensterassen, die vanaf het einde van de 18e eeuw, maar vooral in 19e eeuw op grote schaal in en rond genoemde steden worden gebouwd. Renteniers en gegoede middenstand, met het Ginneken (heden in Breda maar tot 1942 zelfstandig) als goed voorbeeld, gaan buiten de stad wonen en laten zich een woonhuis bouwen waarin het goed toeven is.

In de steden en dorpen wordt dit voorbeeld gevolgd en ook hier is de Ginnekenweg in Breda (de weg van Breda naar de kern van Ginneken) het best te noemen voorbeeld. Dorpen als Ulvenhout, Teteringen, Terheijden en Gilze vangen de uitstraling op van deze wijze van werken. Wanneer architecten als A.L. Botermans en C. van Beijsterveldt kennis maken met de architecten J.M. Marijnen, P.A. Oomes en L. van der Pas en J.A. van Dongen in Breda zien zij deze werkwijze. Ook hier is het weer de verdienste van de plaatselijke architect A.L. Botermans

die deze werkwijze in Gilze introduceert en daarmee het dorp aansluit op de architectuurontwikkeling die in het land gaande is.

Het object is van belang voor de architectuurgeschiedenis van Gilze(-Rijen) en voor het oeuvre van de architect A.L. Botermans uit Gilze.

Het object is beeldbepalend.

RAADHUISSTRAAT 23

(voorheen Gilze A 493)

Kadasternummer: Sectie L 323 (voorheen Sectie K 1934, Sectie L 323 en Sectie K 883)

Typering: Villa

Bouwgeschiedenis:

De locatie kent een lange bebouwingsgeschiedenis.

Getuige een schrijverij uit 1915 van de eerste bewoner van het huidige pand, de heer A. Raaijmakers, stond in een gevelsteentje afkomstig van de eerste boerderij die hier stond de bouwdatum te lezen van deze eerste hoeve, te weten: 1666 (Met dank aan mevr. A. Raaijmakers).

1802. Uit de notities van de heer A. Raaijmakers uit 1915 kunnen wij nog een belangrijk gegeven halen aangaande de geschiedenis van de hoeve die hier stond. Bij een brand in de kerstnacht van dit jaar wordt de oude hoeve uit 1666 grotendeels

verwoest. Kort erna wordt ze gesloopt en vervangen door een nieuwe van dezelfde omvang. (Met dank aan mevr. A. Raaijmakers)

1915. In opdracht van de heer A. Raaijmakers wordt de bestaande boerderij grotendeels afgebroken en het huidige pand gebouwd. Een en ander vindt plaats naar een ontwerp van de architect A.L. Botermans uit Gilze. Slechts de fundering en delen van muren worden in het nieuwe object geïncorporeerd. (G.A. Gilze-Rijen, 1915/18-29)

1939. In opdracht van de heer A.F. Raaijmakers wordt het huis voorzien van een grote zolder onder een schilddak. Op de zolderverdieping worden vier slaapkamers aangelegd. Met name de gevelbeëindiging ondergaat een grote wijziging. Voorheen was hier een gemetselde dakbalustrade te vinden. Deze wordt verwijderd en vervangen door vier pylonen ter hoogte van de lisenen. De werkzaamheden worden uitgevoerd naar een ontwerp van de architect A.J.C. Botermans-van Dorst uit Gilze. (G.A. Gilze-Rijen, 1939-44)

1946. Het huis wordt in opdracht van de heer P.C.A. Raaijmakers vergroot en gewijzigd. De verbouwing betekent een grote ingreep in het interieur. De voormalige woonkamer achter aan de westzijde wordt verbouwd tot keuken. Achter de zitkamer aan de oostelijke voorzijde (voorheen de keuken) wordt nu een nieuwe woonkamer/zitkamer ingericht met aansluitend een groot terras in de tuin. In de nieuwe woonkamer wordt een grote schouw gemetseld. De werkzaamheden worden uitgevoerd naar een ontwerp van het Architecten Bureau J.A. Jacobs en W. Muis uit Gilze-Rijen. (G.A. Gilze-Rijen, 1946-26)

1956. In opdracht van de heer A.P. Klaassen wordt het pand opnieuw verbouwd. Om meer licht te krijgen in de zitkamer (voorkamer) aan de westzijde wordt in de zijgevel een nieuw venster aangebracht. De werkzaamheden geschieden naar een ontwerpplan van de architect J.J. Keusters uit Gilze-Rijen. (G.A. Gilze-Rijen, 1956-82)

1961. Het huis wordt in opdracht van de heer P.C.A. Raaijmakers opnieuw verbouwd en vergroot. De kleine achterbouw aan de westzijde wordt verhoogd en krijgt een nieuw dak. De opkamer op de begane grond (gelegen achter de voorkamer) wordt bij de woonkamer getrokken en op de zolderverdieping van de uitbouw komen twee grote slaapkamers met een douche. (G.A. Gilze-Rijen, 1961-44)

Opm. 1979.

Voorgesteld wordt door de heer A.P. Klaassen het pand opnieuw te verbouwen. Hij wil de woning uitbreiden met een nieuwbouwgedeelte op de plaats van het grote terras aan de oostelijke achterzijde van het object.

De verbouwing wordt ingetrokken bij besluit van B & W van 29-6-1982. (Archief O.W. Gilze-Rijen, 1979-191)

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij en is aan de westzijde gelegen aan een pleinvormige structuur. Het object telt twee bouwlagen met een zolderverdieping onder een hoog schilddak en aan westzijde aanbouw anderhalve bouwlaag met zadeldak. Beide belegd met donkergrijze Romaanse pannen

Gevels: Opgetrokken van machinale rode baksteen, toepassing stuc in decoratie.

Metselwerk: Staand verband voorgevel, zijgevels kruisverband en aanbouw halfsteensverband

Plattegrond: L-vormig.

Stijl: eclectisch.

Beschrijving exterieur:

Frontgevel:

Symmetrisch over drie geveltraveeën. In middelste geveltravee hoofdingang tot object in diepe portiek. Portiek met afgeschuinde zijden waarin vensters met bovenlicht voorkamers. Portiek

voorzien van cadettenplafond. Houten paneeldeur met een paneel glas (vernieuwd) met boven- en zijlichten gevuld met glas-in-lood.

Op de verdieping groot inpandig balkon. Houten balustrade met daaronder band van natuursteen. Ook hier afgeschuinde hoeken met vensters met bovenlicht slaapkamers. Openslaande balkondeuren (ieder vier panelen glas boven elkaar). Ook plafond balkonpartij voorzien van casettenplafond.

Poort tot zowel portiek als balkon afgesloten met grote segmentboog gemetseld in strekverband.

Boven segmentboog balkon afgesloten met gladde fries en afgedekt met beton segmentvormige afdekplaat.

Zowel links (oostzijde) als rechts (westzijde) verdiepte gevelvelden tussen lisenen. Op begane grond groot driedelig venster met groot middenpaneel en met bovenlichten. Vensters voorzien van houten rolluiken.

Op de verdieping aan beide zijden twee hoge staande vensters met schuiframen en bovenlichten. Houten kozijnen, gestoken vensterbanken van natuursteen. Vensterpoorten recht afgesloten met decoratief versierde lateien van gegoten beton. Op verdiepinghoogte boven grote vensters begane grond gemetselde druk/ontlastingsbogen. Gevel staat op plint van stuc. Gevel afgesloten door vier grote van rode baksteen uit de lisenen trapsgewijs opgemetselde pylonen. toppen pylonen witgeschilderd met beoogd effect dat het hier zou gaan om natuursteen. Tussen pylonen betonnen afdekplaten.

Westelijke hoek pand afgeschuind. Afgeschuind geveldeel uitgevoerd met verdiept gevelveld waarin op begane grond en op de verdieping hoog smal venster met bovenlicht uitgevoerd idem aan overige vensters, inclusief ontlastingsboog in metselwerk op verdiepinghoogte.

Aan frontzijde op dakpartij smal weerlichts dakkapel onder steil lessenaardak.

In westgevel hoofdbouw rechts tweedelig venster met bovenlichten. Overig deel gevel bind

uitgevoerd. Hoofdbouw staat op stuc plint.

Rechter zijgevel van aanbouw rechts driedelig venster met bovenlichten en links tweedelig venster met bovenlichten. Boven deze vensters door dakgoot getrokken en half opgebouwd als dakkapellen.

Venster met valramen met twee panelen glas. Onder zinken dakgoot fries van siermetselwerk.

Vensterbanken op begane grond zijgevel gestoken vensterbanken van zwarte tegels.

Gevel aan oostzijde blind. Bakgoot met klossen

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

Het object is een goed voorbeeld van een groot herenhuis in de z.g. "Overgangsstijl" uit het begin van de eeuw gebouwd door A.L. Botermans-van Gorp (19e eeuwse stijlinvloeden, gecombineerd met baksteenarchitectuur uit het begin van de eeuw.

Het object is gaaf bewaard gebleven en van belang voor de architectuurgeschiedenis van Gilze(-Rijen).

Het object is van belang voor het oeuvre van de architect A.L. Botermans uit Gilze.

Het object is zeer beeldbepalend.

STEENFABRIEK 1-2-3-7

Kadasternummer: Sectie E, nummer 1534

Typering: Voormalige steenfabriek, heden kantoor, woonhuis en expositieruimte alsmede vleermuizenonderkomen.

Bouwgeschiedenis:

1890. Het object wordt gebouwd. Verdere gegevens ontbreken door afwezigheid bouwdoos in Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen.

Van een foto kunnen wij afleiden dat het in 1890 gaat om een eenvoudige hal met gepotdekselde buitenwanden afgedekt met een schilddak. Er tegenaan staan allerlei bouwsels afgedekt met lessenaardaken en aan de oostzijde staat dan al de imposante schoorsteen.

1915. In 1915 wordt de steenfabriek herbouwd en gemoderniseerd. Er komen nieuwe ringovens en de grote hal die er overheen wordt gebouwd wordt vernieuwd. Er ontstaat een langgerekte houten gebouw. Op dak zijn dan primitieve dakkapellen te zien voor de ontluchting van de ovenruimtes. De zijschepen zijn open hallen van hout en aan de oostzijde is de grote schoorsteen hoger opgetrokken.

1955. Beschreven situatie bleef tot 1954 bestaan. In dat jaar wordt in opdracht van de Fa. A. Hendriks & Co. uit Gilze begonnen met de vernieuwing van de overkapping van de steenovens waardoor nagenoeg de huidige situatie ontstaat. De nieuwbouw ziet eruit als een soort basilicabouw met zijschepen. Het middengedeelte boven de ovens krijgt dan zijn karakteristieke vorm met zadeldak en langgerekte dakkapellen voor de ontluchting van de onderliggende ruimtes (74 vensters met ramen van 70x90cm) Op de kopse zijden krijgt de loods grote openslaande houten geklampte deuren. Tegen de hoofdbouw staan open zijruimtes overdekt met lessenaardaken. Alle delen zijn belegd met dezelfde rode Muldenpannen. Het object meet dan: Lengte 48.85 m, 8.70 m hoog en 22.00 m. breed. Ook de droogstellingen ten zuid-westen van de steenfabriek worden in deze tijd geheel vernieuwd. Kosten F. 22.000,--. (1954-60, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1956. Bij het object wordt in opdracht van de Fa. A. Hendriks & Co uit Gilze een grote loods/werkplaats gebouwd. Architect is J.J. Keusters uit Gilze. Kosten F. 12.500,--. (Dossier 1956-20, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1961. In opdracht van de Fa. A. Hendriks & Co. uit Gilze wordt de fabriek uitgebreid met acht nieuwe kamers voorzien van een omlooptunnel. Architect is F.J. Kaspers uit Doorn. Kosten F. 46.000,--. (Dossier 1961-168, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1961. Ook in 1961 wordt de bestaande loods/werkplaats van 1956 uitgebreid. Architect is J.J. Keusters uit Gilze. De loods/werkplaats wordt belegd met rode Muldenpannen. Kosten F. 9.450,--.

(Dossier 1961-182, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1963. In opdracht van de Fa. A. Hendrixx & Co. uit Rijen wordt de berging aan de oostzijde, zuidelijk van de schoorsteen, van de grote hal verbouwd tot toilet- en omkleedruimte. Architect is

J.J. Keusters uit Gilze. Kosten 3.400,--. (Dossier 1963-38, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1970. De ringovens krijgen voor een groot deel nieuwe ijzeren open/sluitdeuren.

Verdere gegevens ontbreken vanwege ontbreken bouwdoossier.

1970. Ook in 1970 wordt in opdracht van de Fa. A. Hendrixx & Co. een nieuwe grote hal met droogkamers tegen de grote loods/werkplaats gebouwd. Een aantal kleine objecten dat in de weg staat wordt afgebroken. Architect is J.J. Keusters uit Gilze. (Dossier 1970-173, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

1978. In opdracht van de Fa. A. Hendrixx & Co. uit Gilze wordt de Steenfabriek opnieuw vergroot. Tussen de grote hal met ringovens en de loods/werkplaats wordt een steenpersing-afdeling gebouwd. Architect is J.J. Keusters. Kosten F. 197.060,--. (Dossier 1978-226, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

2003/2004. Het object staat er verlaten bij.

2005. In opdracht van de heer P.E.M. Vermeer, architect, uit Gilze wordt het object herbestemd en ingrijpend verbouwd tot woning/kantoor en expositieruimte. Kosten E. 178.500,--. (Dossier 2005-170, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

2005. In opdracht van de stichting Verzon BV uit Gilze wordt een oud gedeelte van de ringovens bestemd tot vleermuizenverblijf. Kosten E. 1.190,--. (Dossier 2005-166, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

2005. Ten behoeve van de herbestemming van de steenfabriek tot woonhuis/atelier voor de architect Vermeer Architectenbureau BV en van de Stichting BV Verzon uit Gilze wordt een deel van de Steenfabriek gesloopt. Het laatste deel van de ringovens wordt gesloopt, alsmede de droogloodsen en de loods/werkplaats. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de Fa. Gebr. Van Broekhoven uit Tilburg. (Dossier SA 2005-045, Archief Openbare Werken gemeente Gilze-Rijen)

2006. De restauratiewerkzaamheden zijn klaar en de werkzaamheden beginnen voor de herbestemming van het object. Begonnen wordt in dit jaar met de bouw van woningen op de plaats van de drooghallen.

2007-2008. In de loop van 2008 worden de bouwactiviteiten t.b.v. de herbestemming van het object afgerond. De schoorsteen is gerestaureerd door de Fa. Meyer uit Winschoten.

Karakterisering:

Het object ligt geheel vrij met kopse zijde (schoorsteen) naar Alphenseweg..

Het object bestaat uit een basilicavormig hoofdlichaam afgedekt door een zadeldak, met aansluitend aan beide zijden (voorheen open) gesloten zijbeuken afgedekt met lessenaardaken. Alle dakdelen zijn belegd met rode Muldenpannen. Gevels: Aan de oostzijde sluitmuur en schoorsteen van machinale rode baksteen. Overige geveldelen rondom bestaan uit betonnen kolommen gevuld met glas.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: --

Opm. Object zeer markant om te zien door langgerekt bouwlichaam en schoorsteen.

Beschrijving exterieur:

Object heeft langgerekt hoofdlichaam in basilicavorm. Oostzijde object afgesloten met standmuur voorzien van steunberen. Oostelijk gedeelte object (herbestemd tot woongedeelte) afgedekt met lessenaardak. Lessenaardak van standmuur opgaand naar schoorsteen. Schoorsteen ingebouwd, omsloten door lessenaardak en inpandig staande tegen hoofdlichaam voormalige ringovens. Schoorsteen uitgevoerd in kruisverband ca. 20 meter hoog met uitgemetselde kop voorzien van siermetselwerk en ijzeren trekbanden.

Op begane grond aan beide zijden open en gesloten delen zijschepen. Gesloten delen gevuld met glas. Op dakpartij aan beide zijden object over gehele lengte bouwlichaam dakkapellen voor voormalige ontluchting en verlichting binnenruimte ringovens.

Westelijke kopgevels object geheel voorzien van glazen puien (inpandig galerieruimte).

Beschrijving interieur:

Centraal in gebouw gemetselde hoofdgang met tongewelf en voormalige ringovens met toegangspoorten en open houten dakkap gerestaureerd en fraai geconserveerd.

Aan oostzijde object binnenruimte speels herbestemd tot woonhuis over twee bouwlagen. Inpandig in ruimte boven ringovens houten entresol voor bedrijfspresentaties, etc. Westelijk gedeelte object herbestemd tot galerie/presentatieruimte.

Later aangebouwd gedeelte ringovens herbestemd tot vleermuizenhuis.

Opm. Interieur zeer verzorgd.

Motivering tot plaatsing:

A.1.a. Het object is een goed voorbeeld van een voormalige steenfabriek (herbestemd tot woonhuis/ architectenbureau/galerie) en bevat alle stijkenmerken van een dergelijk voormalig bedrijfsobject.

A.1.b. Het object valt op door totale uitvoering in stijl.

A.2.a. Het object is gaaf qua stijl en detaillering in het exterieur.

A.2.b. Het object is gaaf qua stijl en detaillering in het interieur.

A.4. Het object heeft esthetische kwaliteiten op grond van vormgeving en uitvoering.

A.6.b. b. Het object neemt een belangrijke plaats in binnen de architectuurgeschiedenis van Gilze en Rijen

B.2. Het object maakt onderdeel uit van de bebouwing langs de Alphenseweg e.o. en vormt daarbinnen een geheel eigentijdse invulling.

B.3. Het object is door zijn ligging en markante architectuur zeer beeldbepalend.

C.1. Aan het object zijn herinneringen verbonden in de meest brede zin van het woord.

C.2. Het object is van betekenis voor de industriële geschiedenis van Gilze.

C.3. Het object vormt een aspect van de sociaal-economische geschiedenis van Gilze.

VALKENBERG 6 GILZE

Typering: Woning pachtboerderij

Kadasternummer: Zie Landgoed Valkenberg algemeen.

Bouwgeschiedenis:

1914-15. Het object wordt gebouwd in 1914-15 in opdracht van Charles Lucien Paul baron van der Borch (1842-1915). Na het wijzigen van het lanenpatroon van de tuin door baron Charles wordt door hem tussen 1888 en 1892 ook het bestuur over het landgoed gewijzigd. De landerijen van het landgoed Valkenberg gescheiden van het hoofdhuis met de omliggende tuin(en). Om de weilanden en akkers economisch te exploiteren wordt een pachtboer op het landgoed gehuisvest waartoe een boerderijhuis wordt gebouwd. De architect is J.P. Botermans uit Gilze.

Karakterisering:

Het object staat geheel vrij.

Het object telt een verdieping afgedekt met een slaapkamer/zolderverdieping onder een tentdak.

Tentdak, schilddakje dakopbouw en dakkapellen belegd met rode Hollandse pannen.

Gevels: Opgetrokken van machinale rode baksteen.

Metselwerk: Kruisverband met ondiepe voeg.

Plattegrond: Rechthoekig.

Stijl: Traditioneel Delftse School.

Beschrijving exterieur:

Frontgevel (voorgevel) a-symmetrisch. Links in gevel ingangspartij met geklante halve deur delen en met bovenlicht met 2 x 3 paneelenglas. Rechts T-type ramen met naar binnen openslaande ramen en bovenlicht met roeden met 2 x 4 paneelenglas.. In dakvlak dakkapel met overstekende steekkap, afgedekt met zadeldak. (voorheen dakkapel met lessenaarsdak en driedelig kozijn) . Voorzien van driedelig kozijn met steeds zes panelen per ramen. Top van geveltje dakkapel uitgevoerd in hout.

Rechterzijgevel links hoog staand vensters. T-type ramen met naar binnen openslaande ramen en bovenlicht met roeden met 2 x 4 paneelenglas. Ongeveer midden in klein staand venstertje voor kelder. Rechts hoog staand vensters met bovenlicht met roeden met 2 x 2 paneelenglas

Gevel aan achterzijde symmetrisch

Ingangspartij in diepe portiek in middelste vensteras. Portiekwangen wijkend en voorzien van hoge staande vensters met enkelvoudige kozijnen met bovenlicht met zes glaspanelen. In rechte deel ingangspartij met hardsteendorpel en bovenlicht van 2 x 3 panelen glas en paneel deur met 3 x 3 glaspanelen .

Op hoeken frontgevel en op hoeken portiek houten pilaren met hefkapiteel, Portiekpoot boven deze kapitelen recht afgesloten met houten balk.

Boven houten balk verhoogd middengedeelte frontgevel afgedekt met apart schilddak. In dakopbouw groot liggen driedelig driedelig kozijn met per deel steeds acht panelen gevat in dubbelglas.

Drie vensterassen in linkerzijgevel. Links groot en rechts midden groot in frontgevel hoog staand vensters. T-type ramen met naar binnen openslaande ramen en bovenlicht met roeden met 2 x 4 en

2 x 3 paneelglas Midden in gevel ingangspartij met tweedelige paneeldeur en met bovenlicht met 2 x 3 paneelglas. Rechts van deur klein staand venstertje voor wc. Houten kozijnen. Linkerzijgevel a-symmetrisch. Links in gevel venster met staand kozijn, T-type met bovenlicht en naar binnen openslaande ramen. Rechts in gevel idem vensterpartij op kleinere schaal uitgevoerd. Beide vensterpartijen idem uitgevoerd als vensters frontgevel. In het midden van de gevel deurpartij met bovenlicht en 2 x 3 paneelglas, geklampte halve deurdelen. Rechts van deurpartij klein staand venster van wc.

In dakvlak dakkapel met overstekende steekkap, afgedekt met zadeldak. Voorzien van driedelig kozijn met steeds zes panelen per ramen. Top van geveltje dakkapel uitgevoerd in hout. Alle vensterpoorten gestoken vensterbanken van rode baksteen en vensterpoorten en deurpoorten recht afgesloten met rode baksteen in strekverband. Alle vensters op de begane grond voorzien van houten paneelluiken. Plint object uitgevoerd in tint donkerdere baksteen met donkere voeg. Overhangende gootpartij rond object voorzien van zinken mastgoot. Op dakpartij zowel in voorgevel als rechtzijgevel hoog opgemetselde schoorsteen, beide voorzien van uitgemetselde sierrand. Tentdak bekroond door open houten klokkenhuisje. Klokje heden niet aanwezig. Klokkenhuisje afgedekt met zinken tentdakje.

Opm. Diverse deuren en luiken van vensters voorzien van zandlopermotief (geel) tegen zwart fond waarin in cirkel een rode zandloper in een wit fond, d.w.z. in vorm z.g. diabolobeschldering.

Beschrijving interieur:

Niet van toepassing.

Motivering tot plaatsing:

A.1.a. Het object is een goed voorbeeld van een pachtboerderij uit het eerste kwart van de 20^e eeuw in historiserende bouwtrant. Over geheel Nederland was het in de mode dit soort architectuur op het platteland te bouwen.

A.1.b. Het object valt op door totale uitvoer in stijl.

A.2.a. Het object is gaaf qua stijl en detaillering ion het exterieur en uitvoering

A.4. Het object heeft esthetische waarde op grond van vormgeving en uitvoering.

A.6.a. Het object is een goed voorbeeld van het werk van de architect J.P. Botermans uit Gilze.

A.6.b. Het object neemt een belangrijke plaats in binnen de architectuur-geschiedenis van Gilze en Rijen

B.1. Het object maakt onderdeel uit van de bebouwing van het landgoed Valkenberg.

B.2. Het object maakt onderdeel uit van de historische bebouwing van het landgoed Valkenberg en vormt daarbinnen een geheel eigentijdse invulling.

C.1. Aan het object zijn herinneringen verbonden in de meest brede zin van het woord. Zo bevatte het klokkenhuisje op het object vroeger een klokje om voor de landarbeiders het Angelus aan te geven (middagmaal e.d.) en hen na de gedane arbeid weer naar huis te roepen.

C.3. Het object vertegenwoordigt een aspect van de sociaal/economische (agrarische) geschiedenis van Gilze.

VALKENBERG 6 GILZE

Kadastrummer: Zie: Landgoed Valkenberg algemeen.

Typering: Stal/schuur van pachtboerderij

Bouwgeschiedenis:

1914-1915. Het object wordt gebouwd tezamen met Valkenberg 6

Karakterisering:

Object ligt geheel vrij.
Object telt een bouwlaag en is afgedekt met een wolfdak.
Dwarspanden object lager uitgevoerd en met steekcapen aangesloten op hoofdkap object.
Dwarspanden afgedekt met zadeldaken. Alle daken belegd met rode Hollandse pannen.
Gevels: Opgetrokken van machinale rode baksteen.

Metselwerk: Kruisverband.

Plattegrond; Rechthoekig.

Stijl: ----

Beschrijving exterieur:

Frontgevel symmetrisch, overige gevels symmetrisch. In midden op begane grond grote getoogde poort met dubbele houten geklachte deuren. Segmentvormige boog poort uitgevoerd in rode baksteen in strekverband. Links en rechts van poort aan iedere zijde een staand getoogd venster met ijzeren kozijn, gestoken vensterbank van rode baksteen en vensterpoort afgesloten met rode baksteen in strekverband. Op verdieping in topgevel openslaande houten deuren voormalige hooizolder. Deuren voorzien van ieder zes panelen glas. Deurpoort segment- vormig afgesloten met rode baksteen in strekverband. Object telt negen traveeën. In buitengevel travee-indeling te zien in vorm verzwaarde muurdammen met verdiepte gevelvelden.

Linkerzijgevel: Negen traveeën met verdiepte gevelvelden waarin getoogde vensters met 7-delige ijzeren kozijnen in Trychainvorm..

Rechter zijgevel:

In eerste, vierde en negende travee rechte afgesloten deurpoorten met houten geklachte deur. Gemetselde dorpels. Aan deze zijde diverse typen stalramen . 16, 9 en 7 paneels vensters. Ook hier ijzeren kozijnen. In travee drie, vijf, zes, zeven en acht 7-paneels vensters, aanwezig in de vorm van een trychain-kozijn indeling. (Trychainkozijn: het middenpaneel is verhoogd terwijl de helm wordt ingedeeld met drie roeden in zonnestralenmotief.) Alle vensters gestoken vensterbanken van rode

baksteen en vensterpoorten recht afgesloten met strek van rode baksteen.

Object voorzien van dwarspand met topgevels. Gevels decoratief uitgevoerd met muurdammen en verdiepte gevelvelden. In topgevels dwarspand dubbele openslaande houten zolderdeuren (hooizolder) met steeds acht paneeltjes glas.

Achterzijde schuurgedeelte vanaf 2009 geheel uitgevoerd in baksteen. (Voorheen gedeeltelijk van hout. In vernieuwde achtergevel een deurpartij

Dakpartij in zijn geheel als overstek uitgevoerd. Beide lange zijden van het object: Dakpartij voorzien van mastgoot bevestigd aan daksporen. Aan frontzijde op wolfdeel kap hoog opgemetselde schoorsteen voorzien van halfsteens uitgemetselde rookrand.

Opm. Diverse deuren voorzien van zandlopermotief (geel) tegen zwart fond waarin in cirkel een rode zandloper in een wit fond, d.w.z. in vorm z.g. diabolobeschildering.

Beschrijving interieur:

Pand wordt heden (2009) ingrijpend verbouwd tot "gastenverblijf". Hierbij gaat het oorspronkelijke interieur grotendeels verloren.

Motivering tot plaatsing:

Idem aan Valkenburg 6.

Aanvulling motivering en uitvoering.

B.2. Het object maakt onderdeel uit van de historische bebouwing van het landgoed Valkenberg en vormt daarbinnen een geheel eigentijdse invulling.

B.3. Het object vormt tezamen met het woonhuis een mooi ensemble.

C.1. Aan het object zijn herinneringen verbonden in de meest brede zin van het woord. Tijdens WO II werden in de schuur enkele malen onderduikers verborgen die van hieruit verder gingen naar België,

C.3. Het object vertegenwoordigt een aspect van de sociaal/economische (agrarische) geschiedenis van Gilze.